

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการด้านต่างๆในยุคเทคโนโลยีข่าวสาร ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก การพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ ปัจจัยพื้นฐานการพัฒนาสังคมก็คือการพัฒนาคน เพราะคุณภาพของคนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญ คือ การศึกษา หากคนในชาติได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน บุคคลมีคุณภาพเหล่านั้นก็จะเป็กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นการศึกษาจึงถือว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ (สิปปนนท์ เกตุทัต : 2538) ด้วยเช่นกัน

การศึกษาของเด็กไทย คือรากฐานสำคัญของการพัฒนาชาติ คุณภาพการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนา การจัดให้มีการ "ปฏิรูปการศึกษา" ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นับเป็นก้าวสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทย ให้มีมาตรฐานทัดเทียมอารยประเทศ หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และทั่วถึง ซึ่งจำเป็นต้องมี กระบวนการ"ประเมินคุณภาพ" เพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นการรับรองว่า เด็กไทยจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกันทั่วประเทศ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมมหาชน):2546)

จากสาระบัญญัติในหมวด 6 มาตรา 48 และ 49 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยจัดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์กรมมหาชน) ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) ทำให้วงการศึกษาก่อการตื่นตัวในการจัดระบบบริหารจัดการภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพเพื่อรับการประเมิน

ในการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ ในการประเมินคุณภาพ 3 ด้าน แต่ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของการประเมินได้มีการคัดเลือกมาตรฐานมาเพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ในการประเมินภายนอกเท่านั้น คือ

1) มาตรฐานด้านผู้เรียน เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข

2) มาตรฐานด้านกระบวนการ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3) มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

ทั้งนี้การประเมินคุณภาพภายนอกจะสัมฤทธิ์ผลได้ ก็ต้องอาศัยกลไกภายในของโรงเรียนให้การดำเนินงานในทุกๆส่วนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ หากโรงเรียนสามารถจัดระบบคุณภาพภายในได้เป็นอย่างดีแล้ว โอกาสที่จะได้รับการรับรองจากองค์กรอิสระภายนอกจึงเป็นเรื่องไม่ยาก จุดเริ่มต้นของความมีคุณภาพ จึงต้องเริ่มจากการดำเนินการภายในอย่างต่อเนื่อง

(วิระวัฒน์ อุทัยรัตน์ ,เฉลิมชัย หาญกล้า : 2546)

การประกันคุณภาพภายใน ตามความหมายที่ระบุไว้ในมาตรา 4 วรรค 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมายถึง การประเมินผล และติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนจากภายใน โดยบุคลากรของโรงเรียนนั้น หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลโรงเรียนนั้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) ซึ่งระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กรมวิชาการได้กำหนดองค์ประกอบไว้ 8 ข้อดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ คือการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับโรงเรียน มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

3. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรม

4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมาย โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน

5. ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพโรงเรียน โดยบุคลากรภายในโรงเรียน

6. ประเมินคุณภาพการศึกษา เน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนระดับชั้นที่เป็นตัวประโยค ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในวิชาแกนร่วม

7. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา โดยนำข้อมูลผลการประเมิน มาตรฐานคุณภาพการตรวจสอบและทบทวนภายในและภายนอกมาประมวลรายงานผล ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อไป

8. การผุดงระบบการประกันคุณภาพ เป็นกลไกในการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริมพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนแล้วจะเห็นได้ว่า การดำเนินการที่ช่วยให้การประกันคุณภาพภายในประสบผลสำเร็จได้ก็คือ การนิเทศภายในโรงเรียน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียน คือการช่วยเหลือ ดูแล และตรวจตรา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริม และเกื้อกูล เพื่อให้งานวิชาการและธุรการในโรงเรียน หรือแต่ละสายงานได้เกิดผลดี (สาโรช บัวศรี : 2504 อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์: 2538) อีกทั้งกระบวนการตลอดจนงานการนิเทศภายใน ก็มีความสัมพันธ์สอดคล้อง ในการสนับสนุนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้สำเร็จลุล่วงได้

เมื่อผู้บริหารตลอดจนบุคลากรภายในโรงเรียน ร่วมมือกันวางแผนการดำเนินการนิเทศภายใน และปฏิบัติตามแผนงาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลงานเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากผู้บริหารจะประสบความสำเร็จในการบริหารงานแล้ว ยังเป็นการช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของครู ซึ่งจะส่งผลไปยังผู้เรียนผู้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และมีมาตรฐานเท่าเทียมกัน ตามเป้าประสงค์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

เมื่อประสิทธิภาพของการนิเทศภายในโรงเรียน ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียนแล้ว ก็ย่อมส่งผลสำเร็จต่อการประเมินคุณภาพภายนอกด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ การประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2544 ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ได้ทำการประเมินโรงเรียนที่มีความพร้อมรับการประเมินใน 6 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ชลบุรี ขอนแก่น เชียงใหม่ และสงขลา จำนวน 218 โรงเรียน ผลการประเมินพบว่า โรงเรียนที่ได้รับการประเมินในมิติของ (Achievement) การบรรลุผลสัมฤทธิ์ จากความพยายามที่ได้ดำเนินการมา และเกิดผลตามสภาพจริง ในทุกมาตรฐาน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 11 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์
2. โรงเรียนเทพศิรินทร์
3. โรงเรียนบดินทร์เดชา

4. โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
5. โรงเรียนไผทอุดมศึกษา
6. โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
7. โรงเรียนแย้มสะอาด
8. โรงเรียนราชวินิต (ประถม)
9. โรงเรียนศรีเยี่ยมอนุสรณ์
10. โรงเรียนศึกษานารี
11. โรงเรียนสุขเนตร

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาทั้ง 11 โรงเรียน เพื่อศึกษาถึงสภาพและปัญหาในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนที่สนใจในการนำไปเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้และยังส่งผลต่อการประกันคุณภาพด้านวิชาการภายในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา ในมิติของ (Achievement) การบรรลุผลสัมฤทธิ์ จากความพยายามที่ได้ดำเนินการมา และเกิดผลตามสภาพจริง ในทุกมาตรฐาน จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในปีพุทธศักราช 2544 จำนวน 11 โรงเรียน
2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายใน

โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากกรอบแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษาและการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางการศึกษาและได้ทำการประมวลการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

2.1 การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

2.1.1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

- การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ
- การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล
- การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา
- การกำหนดเป้าหมายและทางเลือกในการปฏิบัติงาน
- การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
- การจัดทำแผนงาน/ โครงการนิเทศภายในโรงเรียน

2.1.2 การดำเนินการ

- การประชุมคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ
- การใช้กิจกรรมการนิเทศต่างๆ
- การนิเทศติดตามผล
- การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

2.1.3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

- การประเมินผลก่อนปฏิบัติงาน
- การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน
- การประเมินผลหลังการปฏิบัติงาน

2.2 ปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

2.2.1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2.2 การดำเนินการ

2.2.3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1. การดำเนินงาน หมายถึง วิธีการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยมี 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน การดำเนินการ และการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

2. โรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา หมายถึงโรงเรียนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกในปี 2544 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในกรุงเทพมหานคร
3. การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงาน โดยอาศัยความร่วมมือกันของบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนางาน ตลอดจนการสอนของครู ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการหรือครูใหญ่ ของโรงเรียนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกในปีพุทธศักราช 2544
5. คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายใน หมายถึง คณะกรรมการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกในปีพุทธศักราช 2544

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
2. ผลการวิจัยนี้จะเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนที่สนใจในการนำไปใช้พัฒนาระบบประกันคุณภาพด้านวิชาการภายในของโรงเรียนต่อไป